

Biuletyn SEM FORUM

NR 2

MAJ

1998 r.

ISSN 1505-5841

Spis treści

Regulamin działania Porozumienia Szkół Biznesu na rzecz Jakości Kształcenia	1	Międzynarodowe wzory – Marek Ratajczak	4
Regulamin działania Komisji Akredytacyjnej	2	Standardy magisterskie – Ewa Chmielecka	6
Inwestycja zwraca się szybko – rozmowa z dr. Zbigniewem Turowskim, dyrektorem Szkoły Biznesu PW	3	Lista Członków Wspierających Stowarzyszenia Edukacji Menedżerskiej FORUM	8

REGULAMIN DZIAŁANIA POROZUMIENIA SZKÓŁ BIZNESU NA RZECZ JAKOŚCI KSZTAŁCENIA

1. POROZUMIENIE działa w ramach Stowarzyszenia Edukacji Menedżerskiej FORUM, skupiając szkoły biznesu zainteresowane zapewnieniem wysokiej jakości kształcenia menedżerskiego.

2. POROZUMIENIE jest otwarte dla wszystkich szkół biznesu, które zadeklarują gotowość:

- czynnego współuczestnictwa w realizacji jego misji,
- respektowania przyjętych przez nie reguł działania i podjętych decyzji,
- partycypacji w kosztach związanych z jego funkcjonowaniem.

Warunkiem uzyskania członkostwa jest podpisanie deklaracji założycielskiej przez upoważnionego reprezentanta szkoły oraz uzyskanie akceptacji Walnego Zgromadzenia POROZUMIENIA.

Szkoły przystępujące do POROZUMIENIA powinny w ciągu 1 roku uzyskać akredytację przynajmniej jednego z prowadzonych przez siebie programów.

3. Do podejmowania decyzji w imieniu POROZUMIENIA upoważnione jest Walne Zgromadzenie jego sygnatariuszy. Walne Zgromadzenie POROZUMIENIA tworzą upoważnieni przedstawiciele szkół oraz Prezes Zarządu SEM FORUM. Jest ono zwoływane przynajmniej raz do roku z inicjatywy Prezesa Zarządu SEM FORUM lub na pisemny wniosek co najmniej 1/5 szkół uczestniczących w POROZUMIENIU. Prezes

Zarządu SEM FORUM przewodniczy obradom Walnego Zgromadzenia POROZUMIENIA.

4. Walne Zgromadzenie POROZUMIENIA:

- ustala ogólne zasady prowadzenia działalności akredytacyjnej,
- powołuje członków Komisji Akredytacyjnej,
- rozpatruje odwołania od decyzji Komisji Akredytacyjnej,
- ustala budżet POROZUMIENIA i nadzoruje jego wykonanie,
- przyjmuje sprawozdanie z działalności Komisji Akredytacyjnej.

5. Budżet POROZUMIENIA stanowią:

- wpłaty od uczestników POROZUMIENIA na prowadzenie działalności,
- opłaty za poddanie programu procedurze akredytacyjnej,
- dotacje z zewnątrz na działalność statutową POROZUMIENIA.

Do operacyjnego zarządzania budżetem POROZUMIENIA upoważniony jest Zarząd SEM FORUM na zasadach przewidzianych w jego statucie.

6. Walne Zgromadzenie może wykluczyć szkołę z POROZUMIENIA jeśli narusza ona przyjęte zasady działania lub systematycznie uchyla się od wypełniania obowiązków związanych z realizacją misji POROZUMIENIA.

REGULAMIN DZIAŁANIA KOMISJI AKREDYTACYJNEJ

1. Komisja Akredytacyjna nadzoruje przebieg postępowania akredytacyjnego oraz podejmuje ostateczną decyzję o nadaniu lub pozbawieniu akredytacji.
2. Komisję Akredytacyjną powołuje Walne Zgromadzenie POROZUMIENIA w głosowaniu tajnym, określając uprzednio liczbę członków i procedurę zgłaszania kandydatów. Członkowie Komisji sprawują swój mandat osobiście. Komisja Akredytacyjna powoływana jest na okresy 3-letnie.
3. Komisja Akredytacyjna wybiera ze swego składu w tajnym głosowaniu Przewodniczącego i Wiceprzewodniczącego.
4. Komisja Akredytacyjna zbiera się 2-4 razy w roku. Jej posiedzenia zwołuje Przewodniczący lub (w razie jego nieobecności) Wiceprzewodniczący Komisji. Nadzwyczajne posiedzenie Komisji zwołuje w uzasadnionych przypadkach Przewodniczący na wniosek co najmniej 1/5 składu Komisji.
5. Do ważności obrad Komisji konieczna jest obecność połowy jej pełnego składu.
6. Co najmniej na 14 dni przed terminem posiedzenia Komisji jej członkowie powinni otrzymać program posiedzenia oraz wszelkie materiały związane z zagadnieniami stanowiącymi przedmiot obrad.
 7. Do podstawowych zadań Komisji należy:
 - decydowanie o rozpoczęciu postępowania akredytacyjnego,
 - ustalanie składu zespołów oceniających,
 - podejmowanie decyzji o udzieleniu akredytacji/ reakredytacji programu,
 - podejmowanie decyzji o pozbawieniu programu akredytacji,
 - zatwierdzanie i interpretowanie standardów jakości.
 7. 1. Decyzję o rozpoczęciu postępowania akredytacyjnego Komisja podejmuje na wniosek zainteresowanej szkoły po rozpatrzeniu złożonego przez nią Formularza Aplikacyjnego zweryfikowanego od strony formalnej przez Sekretariat Komisji. W wyniku pozytywnej decyzji Komisji szkoła otrzymuje do wypełnienia Kwestionariusz Samooceny Programu. Przygotowanie Kwestionariusza może konsultować z Sekretariatem Komisji. Jeżeli szkoła w terminie 6 miesięcy od zawiadomienia jej o rozpoczęciu postępowania akredytacyjnego nie złoży w Sekretariacie Komisji Akredytacyjnej wypełnionego Kwestionariusza Samooceny Programu, jej wniosek uznaje się za nieaktualny. Nieaktualny staje się również wniosek szkoły, która przesłała wypełniony kwestionariusz, lecz w terminie 30 dni od jego przekazania Sekretariatowi Komisji nie wniosła opłaty za akredytację.
 7. 2. Podczas tego samego posiedzenia Komisja Akredytacyjna ustala skład Zespołu Oceniającego. Skład zespołu ustalany jest w głosowaniu tajnym spośród kandydatów zgłoszonych na danym posiedzeniu przez członków Komisji. Komisja decyduje o tym, kto będzie pełnił funkcję przewodniczącego danego zespołu.
 7. 3. Decyzja o akredytacji/reakredytacji podejmowana jest przez Komisję akredytacyjną na podstawie:
 - oceny programu dokonanej przez Zespół Oceniający oraz zawartej w Raporcie Oceniającym rekomendacji,
 - informacji zawartych w Kwestionariuszu Samooceny Programu,
 - informacji uzyskanych bezpośrednio od przedstawicieli szkoły.Decyzja o akredytacji/reakredytacji programu wymaga uzyskania 2/3 głosów osób uczestniczących w posiedzeniu Komisji. Komisja ponosi pełną odpowiedzialność za udzielenie (lub nieudzielenie) programowi akredytacji. Jej decyzja nie musi być zbieżna z opinią Zespołu Oceniającego.
 7. 4. Komisja Akredytacyjna podejmuje decyzję o udzieleniu programowi akredytacji warunkowej, jeżeli braki w stosunku do wymogów minimalnych przewidzianych w standardach są w jej ocenie niewielkie i szkoła jest w stanie w wyznaczonym terminie te braki wyeliminować. Udzielając programowi akredytacji warunkowej, Komisja określa warunki niezbędne do uzyskania akredytacji oraz ustala termin ich spełnienia i sposób weryfikacji przez Komisję. Niespełnienie tych warunków w terminie i w sposób wskazany przez Komisję oznacza wygaśnięcie wniosku o poddanie programu akredytacji.
 7. 5. Komisja Akredytacyjna podejmuje decyzję o odmowie akredytacji, jeżeli w jej ocenie poddany akredytacji program nie spełnia wymagań określonych w standardach jakości kształcenia. Zespół Oceniający program musi w sposób dokładny i jednoznaczny określić braki jakościowe programu.
 7. 6. Reakredytacja programu następuje na pisemny wniosek złożony przez szkołę, najpóźniej na 9 miesięcy przed wygaśnięciem akredytacji. Procedura dotycząca reakredytacji jest analogiczna do procedury akredytacji.
 7. 7. Decyzja o pozbawieniu programu akredytacji podejmowana jest przez Komisję Akredytacyjną po uzyskaniu przez nią pewności, że akredytowany uprzednio program nie spełnia wymaganych standardów. W tym celu przeprowadzone być powinno przez specjalny zespół powołany przez Komisję postępowanie wyjaśniające.
 7. 8. Komisja Akredytacyjna zatwierdza ostatecznie uzgodnione przez szkoły-członków POROZUMIENIA standardy jakości dotyczące różnych typów programów oraz (w miarę potrzeby) dokonuje ich interpretacji.
 8. Za udział w posiedzeniach Komisji Akredytacyjnej jej członkowie otrzymują wynagrodzenie, którego wysokość ustala corocznie Walne Zgromadzenie POROZUMIENIA.
 9. Zarząd SEM FORUM powołuje Sekretariat Komisji Akredytacyjnej, do którego podstawowych obowiązków należy:
 - organizowanie pracy Komisji i obsługa administracyjna jej działalności,
 - organizowanie pracy zespołów oceniających,
 - gromadzenie dokumentacji związanej z akredytacją,
 - nawiązywanie kontaktów ze szkołami zainteresowanymi akredytacją,
 - nadzorowanie wdrażania decyzji i zaleceń Komisji Akredytacyjnej,
 - propagowanie działań związanych z podnoszeniem poziomu jakości szkoleń i systemem ich akredytacji, promowanie misji POROZUMIENIA.Koszty funkcjonowania Sekretariatu Komisji pokrywane są z budżetu POROZUMIENIA.

INWESTYCJA ZWRACA SIĘ SZYBKO

Rozmowa z dr. Zbigniewem Turowskim,
dyrektorem Szkoły Biznesu Politechniki Warszawskiej

– Jako dyrektor Szkoły Biznesu PW jest Pan członkiem Stowarzyszenia Edukacji Menedżerskiej FORUM. Dlaczego przystąpiliście Państwo do tego stowarzyszenia?

– Kilka lat temu, w okresie pojawienia się na rynku edukacyjnym wielu programów z zakresu zarządzania, obserwowaliśmy duże rozproszenie działań różnych podmiotów. Zachodziła wówczas potrzeba stworzenia takiego miejsca, w którym możnaby wymieniać się doświadczeniami, poznawać opinie i potrzeby pracodawców i zacząć rozmawiać o jakości kształcenia.

– Czy przynależność do stowarzyszenia daje szkole jakieś korzyści?

– Mamy cały czas szansę porównać to, co sami oferujemy w swoich programach, z tym, co mają do zaoferowania inni. Jest to też wymiana doświadczeń wśród tych szkół, które samodzielnie działają na rynku – nie otrzymują żadnych dotacji na działalność dydaktyczną, a utrzymują się z czesnego słuchaczy. Inicjatywa Stowarzyszenia FORUM zdobywa sobie coraz większe uznanie i tylko należy się cieszyć, że coraz więcej szkół ekonomicznych bierze udział w jego pracach. Te działania zostały na tyle pozytywnie odebrane przez European Foundation for Management Development, fundację, która od lat zajmuje się jakością kształcenia w dziedzinie zarządzania w Europie Zachodniej, że właśnie Stowarzyszenie Edukacji Menedżerskiej wytypowano jako organizację, mającą przenosić wypracowany tam standard akredytacji do Polski.

– Szkoła nie ma jednak akredytacji żadnego z prowadzonych programów?

– Nie podejmowaliśmy dotychczas takiej inicjatywy, również z tego względu, że nie narzekamy na brak chętnych do studiowania u nas. Szkoła działa od 1991 roku. Byliśmy już wtedy przekonani, że w Politechnice Warszawskiej nie można kształcić przyszłych inżynierów bez dania im solidnej wiedzy z zakresu zarządzania. Trzy uczelnie zagraniczne: London Business School, Norwegian School of Economics and Business Administration

i francuska Hautes Etudes Commerciales, z którymi wspólnie prowadzimy kształcenie, mają taką renomę, że już samo to przyciąga potencjalnych studentów. Zdajemy sobie jednak sprawę z tego, że proces poddawania się akredytacji jest w pewnym sensie nieuchronny i w najbliższym czasie przewidujemy złożenie wniosku.

– Programy prowadzone przez szkołę są w całości prowadzone w języku angielskim. Czy to przyciąga kandydatów, czy raczej powoduje obawy związane z możliwością zaliczenia studiów?

– Ci, którzy przychodzą do nas, są świadomi, że decydują się podjąć duże wyzwanie. Z jednej strony bariera językowa, a z drugiej intensywność programu – w ciągu roku na studiach dziennych jest ponad tysiąc godzin zajęć – sprawiają, że kandydat podejmując to wyzwanie, musi mieć jasną wizję swojej kariery. Już podczas rozmowy kwalifikacyjnej pytamy o plany zawodowe kandydata i chcemy przekonać się, czy szkoła może pomóc w ich realizacji.

– Te studia nie są tanie.

– Opłata za studia dzienne *international MBA* w tej edycji wynosi równowartość 2 tys. dolarów. Natomiast dwuletnie zaoczne studia *executive MBA* kosztują równowartość 4,8 tys. dolarów. Zdajemy sobie sprawę, że to są sumy znaczne, ale jeżeli program autentycznie tworzy wartość dodaną czyli pogłębia wiedzę, którą słuchacz zdobywa i poszerza w ten sposób horyzonty myślowe, to nie ma problemu z chętnymi.

– Kto z reguły pokrywa te koszty: sami studenci, rodzice, pracodawcy?

– Jeśli chodzi o studia dzienne, to są w większości przypadków zasoby rodzinne lub samego studenta, który wcześniej już pracował i zdobył środki na dalsze kształcenie. Natomiast, jeśli chodzi o studia zaoczne, to w większości przypadków płaci pracodawca.

– Częściej są to pracodawcy polscy, czy raczej firmy zagraniczne?

– Myślę, że to się rozkłada mniej więcej po równo. Przy czym, powiedz-

Fot. A. Świć

Dr inż. Zbigniew Turowski jest dyrektorem Szkoły Biznesu Politechniki Warszawskiej od 1992 roku. Wcześniej prodziekan Wydziału Elektrycznego w tej uczelni. Stypendysta kilku uczelni zagranicznych: Windsor University, RWTH Aachen, ETH Zürich, Harvard Business School, Sloan School of Management MIT.

my jeszcze raz, pracodawcy decydują się na wysłanie swojego pracownika niemal wyłącznie na studia zaoczne. Te osoby z reguły bardzo szybko – najczęściej jeszcze w trakcie trwania studiów – awansują, ponieważ przedsiębiorstwo widzi korzyść z wykorzystania pogłębionej wiedzy i potencjału intelektualnego takiego pracownika. Tym samym inwestycja zwraca się szybko.

– Wprowadziliście Państwo w szkole rozbudowany system wewnętrznej oceny jakości.

– Jest regułą, że każdy tygodniowy moduł kształcenia jest oceniany przez słuchaczy. To stała procedura. Student ma nie tylko prawo, ale i obowiązek ocenić wykładowcę. Wykładowca dowiaduje się, co zostało w jego wykładzie odebrane pozytywnie, a co należałoby ewentualnie zmienić. Jest to traktowane jako narzędzie pomagające wykładowcy w nawiązaniu właściwego kontaktu ze słuchaczami i doskonaleniu procesu dydaktycznego. Gdyby ktoś chciał używać tego do rozgrywek personalnych – nieszczęście gotowe, ale przecież nie o to tu chodzi. Ważne, aby w umiejętny sposób taki system oceny wdrożyć. W szanującej się szkole on musi istnieć.

Rozmawiał Andrzej Świć

Akredytacja, obok walidacji, koncesjonowania i licencjonowania, stanowi jeden z elementów zbioru zewnętrznych form sankcjonowania jakości edukacji menedżerskiej, przy czym w każdym przypadku występuje ocena osoby bądź instytucji pod kątem szukania odpowiedzi na pytanie, czy spełniają one określone wymogi lub standardy.

MIĘDZYNARODOWE WZORY

Marek Ratajczak

Akredytacja udzielana jest na ogół przez stowarzyszenia czy inne, specjalnie powołane do tego instytucje, które w swych działaniach posługują się pewnymi standardami. Standardy te stanowią najczęściej wypadkową różnych rozwiązań programowych i instytucjonalnych, występujących wśród potencjalnych kandydatów do akredytacji. Muszą one być na tyle szczegółowe, by nie sprowadzały akredytacji do formalnej akceptacji każdego przedsięwzięcia, a zarazem na tyle ogólne, by nie ograniczać inicjatywy lub nie eliminować z możliwości ubiegania się o akredytację np. z powodu mało istotnych odmienności programowych.

JAK ONI TO ROBIĄ?

Akredytacja może być realizowana jako akredytacja programów bądź jako – coraz popularniejsza w Stanach Zjednoczonych i Europie Zachodniej – akredytacja instytucji. Dążenie do akredytacji instytucji a nie programów wynika między innymi z coraz bogatszej oferty programów edukacji menedżerskiej. Programy te nierzadko posługują się tą samą nazwą (np. MBA), wskazującą na menedżerski charakter kształcenia, podczas gdy w rzeczywistości bywają istotnie zróżnicowane. W takiej sytuacji coraz trudniej jest tak opracowywać standardy dotyczące programów, aby uniknąć zarzutu dążenia do nadmiernej unifikacji.

Akredytacja instytucji oparta jest na pytaniu: Czy szkoła robi to, co deklaruje i czy to, co robi i deklaruje jest zgodne z generalną wizją edukacji menedżerskiej? Podstawowym elementem akredytacji instytucji jest ocena systemu zapewniania jakości, na który składają się różnego rodzaju procedury i rozwiązania organizacyjne, obejmujące wszystkie obszary funkcjonowania instytucji edukacyjnej.

Jak już wskazywano, akredytacja jest na ogół udzielana przez różnego rodzaju stowarzyszenia lub inne, specjalnie do tego powołane instytucje. W Europie Zachodniej do najbardziej znanych narodowych stowarzyszeń akredytacyjnych należą: brytyjskie stowarzyszenie MBA (AMBA), brytyjskie stowarzyszenie szkół biznesu (ABS), francuskie stowarzyszenie szkół zarządzania (Chapitre), włoskie stowarzyszenie edukacji menedżerskiej (ASFOR), hiszpańskie stowarzyszenie przedstawicieli szkół zarządzania (AEDE). Należy podkreślić, że żadne z wymienionych stowarzyszeń akredytacyjnych nie ma charakteru powszechnego, a najdłużej działające spośród nich stowarzyszenie AMBA (1967) objęło akredytacją około 30 spośród ponad 100 oferowanych w Wielkiej Brytanii programów MBA oraz kilkanaście programów z innych państw (głównie z Francji).

EQUAL I EQUIS

Pięć wymienionych stowarzyszeń, wraz z Europejską Fundacją na rzecz Rozwoju Zarządzania (efmd), powołało do życia w grudniu 1995 r. międzynarodowe stowarzyszenie European Quality Link (EQUAL). Podstawowe cele EQUAL to: promowanie stałego doskonalenia jakości instytucji zajmujących się edukacją menedżerską w Europie, stworzenie i kierowanie systemem wzajemnego uznania, promowanie konwergencji systemów zapewniania jakości, wspieranie rozwoju systemów zapewniania jakości poprzez rozwój narodowych lub regionalnych stowarzyszeń oraz promowanie najlepszych doświadczeń, upowszechnianie informacji o jakości w edukacji menedżerskiej, współpraca z instytucjami międzynarodowymi zajmującymi się podobną problematyką.

Członkami EQUAL mogą być jedynie narodowe bądź regionalne stowarzyszenia zajmujące się edukacją menedżerską. Podstawowe wymogi stawiane członkom EQUAL to: szerokie uznanie przez społeczność lokalną oraz wykazanie, że wśród członków danego stowarzyszenia są instytucje odgrywające czołową rolę w edukacji menedżerskiej; dysponowanie działającymi systemami i procedurami akredytacji instytucji i/lub programów; udzielanie wsparcia instytucjom edukacji menedżerskiej w realizacji ich misji. Godne podkre-

ślenia jest, że od 1997 roku do grona członków EQUAL należy także polskie Stowarzyszenie Edukacji Menedżerskiej Forum.

Członkowie EQUAL, a także przedstawiciele szkół i stowarzyszeń nie związanych ze stowarzyszeniami należącymi do EQUAL uznali, że pożądane i celowe jest opracowanie pewnego wspólnego zestawu standardów, których spełnienie pozwoliłoby na uzyskanie europejskiego znaku jakości (European Quality Label – EQL). Z założenia ma to być akredytacja instytucji, a celowi temu służyć ma tzw. system EQUIS (European Quality Improvement System).

EQUIS nie oznacza zaniechania działań w ramach EQUAL. EQUAL ma nadal funkcjonować jako federacja narodowych i regionalnych stowarzyszeń, które między innymi mogą wzajemnie uznawać udzielane przez siebie akredytacje. To jednak EQUIS ma – zdaniem przedstawicieli efmd – stać się głównym narzędziem realizacji idei akredytacji opartej na wspólnych dla wszystkich starających się wymogach i standardach.

System EQUIS oparty jest na idei tzw. Europejskiego Modelu Dynamicznego (European Dynamic Model). Podstawowe założenia modelu to: uwzględnianie różnicowania szkół i programów, branie pod uwagę lokalnych uwarunkowań, traktowanie misji szkoły jako punktu wyjścia do oceny jakości, przywiązywanie w ocenie większej uwagi do analizy spójności i kompleksowości procesu edukacyjnego niż do realizacji ściśle określonych mierników, uwzględnianie wartości i oczekiwań charakteryzujących uczestników (studentów) oraz pracodawców.

Europejski Model Dynamiczny obejmuje 9 podstawowych elementów. Są to: otoczenie i misja szkoły (otoczenie, wizja i misja, status i zasady zarządzania, strategia), studenci i uczestnicy (kryteria selekcji, struktura studentów, proces przygotowywania programów, wprowadzanie programów

na rynek i rekrutacja, wspomaganie procesu rozwoju zawodowego), realizacja programów edukacyjnych, wspieranie rozwoju osobistego uczestników programów edukacyjnych, związki z otoczeniem i wkład w jego rozwój (powiązania dydaktyki, badań i działalności konsultingowej), kadry, zasoby, związki ze światem biznesu, ponadnarodowy charakter kształcenia, przede wszystkim z punktu widzenia treści programowych.

EUROPEJSKI ZNAK JAKOŚCI

Staranie się o EQL obejmuje cztery podstawowe etapy. Pierwszy to stwierdzenie zdolności do ubiegania się o tę formę akredytacji. Ubiegać się o EQL mogą szkoły, które spełniają pewne podstawowe wymogi instytucjonalne (np. mają przynajmniej 3 roczniki absolwentów głównego z oferowanych programów), są uznane w kraju (np. mają akredytację narodowego stowarzyszenia akredytacyjnego), charakteryzują się orientacją międzynarodową. Drugi etap to przygotowanie – zgodnie ze ściśle określonymi wymogami – raportu samooceny. Raport powinien mieć charakter krytyczny a nie promocyjny, analityczny i opisowy. Przewiduje się, że przygotowanie raportu wymagać będzie od trzech do sześciu miesięcy. Etap trzeci to wizyta zespołu oceniającego a zarazem weryfikującego treść samooceny. Zakłada się, że wizyta taka może trwać do trzech dni, w trakcie których zespół oceniający powinien spotkać się z przedstawicielami szkoły, studentów i pracodawców. Wreszcie etap czwarty to podjęcie przez Komisję Akredytacyjną EQUIS decyzji o udzieleniu bądź odmowie akredytacji, tudzież udzielenie akredytacji warunkowej. Jak na razie zainteresowanie uzyskaniem EQL wyraziło ponad 20 szkół z 10 państw. Są na tej liście tak znane szkoły, jak: London Business School, francu-

ski INSEAD, włoska SDA Bocconi czy hiszpańska IESE.

Zastanawiając się nad możliwością stosowania założeń systemu EQUIS w Polsce należy stwierdzić, że system ten nie zawiera w sobie niczego, co byłoby zasadniczo sprzeczne z polską tradycją edukacyjną lub wymagało ustawowych zmian regulacji prawnej. Wdrożenie systemu EQUIS wymaga przede wszystkim chęci i gotowości jego wykorzystywania ze strony oferentów edukacji menedżerskiej. Podstawowe przeszkody to brak pewnych tradycji (np. misja szkoły, opracowywanie planów strategicznych czy biznesplanów) oraz aktualna sytuacja rynkowa (m.in. bardzo duży popyt na różnego rodzaju studia i programy edukacyjne z zakresu ekonomii i zarządzania oraz relatywna łatwość uzyskiwania zgody na tworzenie wyższych uczelni niepaństwowych, zapewniających absolwentom państwowy dyplom).

Na zakończenie chciałbym podkreślić, że różnego rodzaju inicjatywy i systemy akredytacyjne, jak przedstawiony w opracowaniu system EQUIS, mogą jedynie zachęcać do wdrażania i rozwoju systemów zapewniania jakości bądź, w przypadku powiązania z systemem koncesjonowania regulowanym przez państwo, mogą wymuszać formalne wdrożenie elementów tego systemu w praktyce. Jednak ani akredytacja, bez względu na to przez kogo udzielana, ani walidacja, koncesjonowanie i licencjonowanie, nie są w stanie zapewnić rzeczywistego funkcjonowania systemu zapewniania jakości procesu edukacyjnego. To może być tylko rezultatem działań podejmowanych wewnątrz każdej instytucji edukacyjnej i wynikać z przekonania o niezbędności systemu zapewniania jakości dla umacniania swojej pozycji na rynku.

Prof. dr hab. Marek Ratajczak, ekonomista, pracownik Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, jest członkiem Komisji Akredytacyjnej SEM FORUM.

Studia powinny dać absolwentom zdolność do formułowania i samodzielnego rozwiązywania problemów dotyczących funkcjonowania i rozwoju organizacji gospodarczych oraz kształtować u nich umiejętności analityczne i decyzyjne.

STANDARDY MAGISTERSKIE

Ewa Chmielecka

Wdwa lata po opracowaniu standardów dla studiów licencjackich (wiosna 1995 r.) i przeprowadzeniu na ich podstawie pierwszych akredytacji, SEM FORUM przystąpiło do opracowywania standardów dla studiów magisterskich na kierunku „zarządzanie i marketing”. Za ich opracowaniem przemawiało kilka względów. Po pierwsze, coraz większa liczba prywatnych szkół biznesu otrzymuje z MEN pozwolenie prowadzenia takich studiów, zaś niebawem pojawią się pierwsi ich absolwenci. SEM FORUM powinno więc być gotowe do przeprowadzenia ich akredytacji. Po drugie, prowadzenie akredytacji studiów magisterskich powoduje szczególnie otwarcie Stowarzyszenia dla wyższych szkół państwowych, które w większości prowadzą studia magisterskie. Po trzecie, wstąpienie Forum do międzynarodowych organizacji akredytacyjnych (EQUAL) nakłada obowiązek bycia w gotowości do oceny wszystkich podstawowych programów i instytucji oferujących nauczanie menedżerskie, a więc i studiów magisterskich. Projekt standardów dla studiów magisterskich został przygotowany przez zespół roboczy, powołany przez Zarząd SEM FORUM a pracujący pod patronatem rektora Szkoły Głównej Handlowej, prof. Janiny Józwiak. Zespół – w składzie: prof. Marcin Bielski, przewodniczący (UŁ), prof. Jerzy Węclawski (UMCS), prof. Marek Ratajczak (AE Poznań i Wielkopolska Szkoła Biznesu), dr Anna Bielecka (Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania w Warszawie), dr hab. Aleksander Sulejewicz (SGH), dr Ewa Chmielecka, sekretarz Zespołu (SGH) – rozpoczął działalność w listopadzie 1997 r. i przygotował roboczą wersję projektu standardów. 4 kwietnia 1998 poddał ją pod ocenę i dyskusję reprezentantom uczelni ekonomicznych na ogólnopolskim seminarium, zorganizowanym w SGH. Projekt został przyjęty przychylnie, choć w toku dyskusji wysunięto wiele uwag i propozycji zmian. W maju

br. standardy zostaną przedstawione do akceptacji walnemu zgromadzeniu członków Porozumienia na rzecz Jakości Kształcenia SEM FORUM. Jeśli akceptację uzyskają, Komisja Akredytacyjna będzie mogła rozpocząć przyjmowanie aplikacji i akredytację.

PYTANIA

Przygotowując projekt standardów dla studiów magisterskich członkowie Zespołu musieli odpowiedzieć na szereg zasadniczych pytań. Pierwsze dotyczyło relacji pomiędzy już istniejącymi procedurami i standardami akredytacji dla dyplomu licencjata na kierunku „zarządzanie i marketing” a standardami dla studiów magisterskich. Uznano, że procedura w swych zasadniczych elementach – samoocena, wizytacja grupy *peer review*, raport z zaleceniami, metoda oceny silnych i słabych stron, czasowość uzyskanej akredytacji – powinna zostać zachowana bez zmiany. Jeśli idzie o nowe standardy, to powinny być na tyle elastyczne, aby bez przeszkód „wchłonąć” standardy ustanowione uprzednio dla studiów licencjackich. Konieczne zmiany nie powinny naruszać ich zasadniczej konstrukcji, choć same standardy muszą zostać rozszerzone o kwestie, które nie były istotne dla studiów licencjackich a stanowią o ważnych cechach studiów magisterskich, czyli: misja uczelni, związki uczelni z otoczeniem społecznym, łączność z absolwentami, wewnętrzny (instytucjonalny) system zapewniania jakości, dodatkowe kryteria dotyczące rozwoju kadry, a zwłaszcza prowadzenia badań naukowych, dodatkowe kryteria dotyczące elastyczności programu studiów i możliwości wyboru przez studenta własnej ścieżki studiów.

Pytanie drugie dotyczyło minimum programowego. Szło o to, czy opracować jedno minimum dla jednolitego programu magisterskiego, czy też dwa – oddzielnie dla jednolitych studiów magisterskich i dla studiów magisterskich

uzupełniających po licencjacie. Pytanie to ma kapitalne znaczenie, ponieważ dotyczy zasadniczego problemu pojawiającego się na styku działalności szkół zawodowych i akademickich, tzw. problemu drożności. Od lat toczy się pomiędzy szkołami dyskusja na temat charakteru, jaki ma mieć tzw. I stopień studiów, czyli program, po którym studenci otrzymują dyplom licencjata – zawodowy czy akademicki? Szkoły zawodowe oferują edukację zorientowaną bardziej na umiejętności praktyczne niż wiedzę teoretyczną i postulują rozpoczęcie kształcenia od programu zawodowego i uzupełnienie go teorią na uzupełniających studiach magisterskich. Szkoły akademickie wprost przeciwnie – rozpoczynają program studiów od przedmiotów teoretycznych i ogólnych, zaś przedmioty *stricte* zawodowe i specjalizacyjne oferują w późniejszej fazie kształcenia. Ich licencjat jest więc dyplomem I stopnia studiów akademickich i różni się zasadniczo programem od licencjatu ze szkoły zawodowej. Dyskusja na temat dostosowania do siebie programów edukacyjnych obu typów szkół trwa i za każdą ze stron stoją oddzielne racje. Problemem dodatkowym jest dopasowanie standardów do minimum programowych dla kierunku „zarządzanie i marketing”, opublikowanych w roku 1996 przez MEN. Po rozważeniu powyższych kwestii Zespół postanowił skonstruować jedno minimum programowe w taki sposób, aby mogły się w nim zmieścić zarówno jednolite studia magisterskie, jak i uzupełniające, a także program MEN.

Ostatnie ważne pytanie dotyczyło tego, czy standardy mają dotyczyć wyłącznie programu kształcenia, czy także oferującej go instytucji. Dotychczasowe standardy akredytacyjne SEM FORUM dotyczyły głównie programów, co dobrze odpowiadało studiom zawodowym czy MBA, jednakże w przypadku studiów magisterskich sprawa ma się inaczej – akademicki charakter uczelni ma tutaj kapitalne znaczenie.

FUNDAMENTY

Jakie najważniejsze elementy zawarte są w opracowanych standardach? Dokonano ogólnej charakterystyk studiów magisterskich na kierunku „zarządzanie i marketing”. Stwierdzono, że studia magisterskie mają charakter akademicki. Oznacza to oparcie kształcenia o najnowsze dokonania nauki światowej, w tym także o badania prowadzone w samej szkole. Celem magisterskich studiów na kierunku „zarządzanie i marketing” jest wykształcenie osób posiadających wiedzę, umiejętności i postawy niezbędne do aktywnego uczestniczenia w procesach gospodarczych. Za fundament kształcenia przyszłych menedżerów na poziomie magisterskim uznaje się wiedzę ogólną, dającą zrozumienie globalnych procesów gospodarczych i społecznych oraz pozwalającą uzyskać na nie wpływ. Wiedza ta powinna obejmować przede wszystkim zagadnienia z zakresu zarządzania, ekonomii i innych nauk społecznych. Umiejętności praktyczne, bezpośrednio stosowalne są niezbędnym uzupełnieniem kształcenia teoretycznego. Studia powinny dać absolwentom zdolność do formułowania i samodzielnego rozwiązywania problemów dotyczących funkcjonowania i rozwoju organizacji gospodarczych oraz kształtować u nich umiejętności analityczne i decyzyjne. Studia powinny także sprzyjać umacnianiu u przyszłych menedżerów etyki profesjonalnej oraz postaw odpowiedzialności społecznej.

Uznano, że realizacja tych celów wymaga: odpowiedniego programu studiów, obejmującego przedmioty: 1. Ogólne, dostarczające wiedzy teoretycznej, pozwalającej na dobrą orientację w mechanizmach funkcjonowania całej gospodarki i pojedynczego przedsiębiorstwa; 2. Kształtujące umiejętności praktyczne; 3. Kształtujące postawy humanistyczne; a także odpowiedzialnej organizacji procesu nauczania zapewniającej indywidualizację kształcenia i samodzielną studiowania oraz udział studentów w badaniach naukowych.

Standardy sformułowano w 11 obszarach mających zasadnicze znaczenie dla zapewnienia wysokiej jakości i akademickiego ukierunkowania procesu nauczania. Są to: Misja szkoły, Szkoła i jej otoczenie, Minima programowe, Kryteria przyjęć na studia, Organizacja procesu nauczania, System oceny studentów, Kadra nauczająca, Rozwój i doskonalenie programu, Warunki studiowania, System wewnętrznej oceny jakości oraz Zarządzanie jakością kształcenia. Standardy przyjęte w poszczególnych obszarach są traktowane jako wymagania minimalne. W praktyce każda ze szkół może po-

szerzyć proponowane wymogi jakościowe o nowe elementy, wykraczające poza minimum przyjęte w niniejszym zestawie. Standardom towarzyszy interpretacja oraz informacja o tym, co stanowić będzie podstawę oceny ich spełnienia w praktyce.

TREŚCI

Oto najważniejsze ustalenia dotyczące treści standardów.

Szkoła powinna mieć sformułowaną i opublikowaną misję stosowną dla akademickiej instytucji kształcenia wyższego. Szkoła wyższa chcąc skutecznie wypełniać swą służbę publiczną powinna tworzyć i rozwijać z otoczeniem związki, które przejawiałyby się m.in. w inicjatywach na rzecz otoczenia (seminaria i konferencje, oferowanie usług o charakterze doradczym i eksperckim itp.), włączaniu się do przedsięwzięć inicjowanych przez społeczność lokalną, utrzymywaniu więzi z absolwentami (m.in. popieranie zakładania stowarzyszeń absolwentów, angażowanie ich w życie szkoły, śledzenie losów absolwentów) i tworzeniu więzi z pracodawcami.

Standardy następująco określają minimum programowe: studia magisterskie powinny obejmować co najmniej 2800 godzin zajęć. Program studiów powinien zawierać przedmioty obowiązkowe dla wszystkich studentów i przedmioty do wyboru. Obowiązkowe minimum przedmiotowe obejmuje następujące zajęcia: ekonomia – 180 godz., socjologia i psychologia – 60 godz., matematyka i metody ilościowe – 180 godz., statystyka – 90 godz., informatyka – 90 godz., prawo – 90 godz., zarządzanie – 240 godz., marketing – 120 godz., finanse – 120 godz., rachunkowość – 90 godz., języki obce – 300 godz. Razem – 1560 godz. Seminarium magisterskie powinno być prowadzone w wymiarze nie mniejszym niż 90 godzin.

W ramach przedmiotów do wyboru powinny znaleźć się przedmioty specjalistyczne, z których student winien zaliczyć nie mniej niż 300 godzin oraz przedmioty humanistyczne, z których student musiałby zaliczyć nie mniej niż 90 godzin. Charakterystyka zagadnień, które powinny być ujęte w przedmiotach stanowiących minimum, podana jest w interpretacji standardów. Program studiów winien być stale doskonalony. W strukturze szkoły powinno działać ciało kolegialne, dokonujące przynajmniej raz w roku oceny jakości programu, dbające o jego rozwój i doskonalenie.

KADRY

Standardy dotyczące kadry nauczającej powiadają, że liczbę profesorów

i doktorów habilitowanych należy dostosować do liczby kształconych studentów tak, aby zapewnić obsadę wykładów kursowych i seminariów magisterskich przez kadre o kwalifikacjach akademickich i co najmniej wypełniać zalecenia Rady Głównej. I tu rozstrzygnięcia szczegółowe zawarte są w interpretacjach. Warunkiem utrzymania właściwego poziomu i akademickiego charakteru nauczania na studiach magisterskich jest powiązanie ich z badaniami naukowymi. Każdy nauczyciel akademicki ma obowiązek udziału w badaniach naukowych prowadzących do poszerzania wiedzy, osobistego rozwoju naukowego i podnoszenia efektywności nauczania. W badania te powinni być włączani studenci w trakcie pisania prac magisterskich. Kadre nauczającą należy poddawać okresowej ocenie kierownictwa szkoły, przy czym powinny być brane pod uwagę opinie studentów dotyczące jakości prowadzonych przez nauczyciela zajęć.

Cały proces edukacyjny, począwszy od selekcji kandydatów na studia, poprzez tryb prowadzenia zajęć, oceny wyników studentów, warunki studiowania, aż po tryb przygotowywania pracy magisterskiej i uzyskiwania dyplomu, są opisane w standardach. Ich cechą wspólną jest nacisk na istnienie i jawność procedur oraz sporządzanie dokumentacji ilustrującej troskę uczelni o jakość kształcenia – słowem „przejrzystość” proces dydaktyczny dla studentów, wykładowców i ewentualnych ewaluatorów. To prowadzi do wniosku, że w szkole powinna istnieć komórka organizacyjna lub osoba odpowiedzialna za stałe gromadzenie informacji dotyczących jakości kształcenia, ich opracowywanie i przedkładanie kierownictwu szkoły. Powyższa charakterystyka podaje zaledwie zarys głównych idei standardów akredytacyjnych. Osoby zainteresowane musimy odesłać do tekstu standardów.

W kalendarzu prac Zespołu nad zagadnieniami związanymi z akredytacją studiów magisterskich zapisane są na rok bieżący jeszcze następujące wydarzenia: w maju – prezentacja projektu standardów na Walnym Zgromadzeniu członków Porozumienia na rzecz Jakości Kształcenia SEM FORUM, jesienią – ogólnopolskie seminarium poświęcone misji uczelni oraz ogólnopolskie seminarium poświęcone akredytacji instytucji edukacji wyższej.

Dr Ewa Chmielecka, pracownik SGH i ISP, jest członkiem zespołu roboczego SEM FORUM dla opracowania standardów akredytacyjnych studiów magisterskich „zarządzanie i marketing”.

Lista Członków Wspierających Stowarzyszenie Edukacji Menedżerskiej FORUM

1. Bielska Wyższa Szkoła Biznesu i Informatyki
im. J. Tyszkiewicza
43-316 Bielsko-Biała
Al. Armii Krajowej 220
2. Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr
02-008 Warszawa
ul. Koszykowa 79
3. Centrum Rozwoju Przedsiębiorczości
90-103 Łódź
ul. Piotrkowska 86
4. Gdańska Fundacja Kształcenia Menedżerów
80-343 Gdańsk
ul. Pomorska 68
5. Katowicka Szkoła Menedżerów
CKK „Interdонт”
41-500 Chorzów
ul. Dworcowa 3
6. Lubelska Szkoła Biznesu
20-004 Lublin
ul. Narutowicza 8
7. Międzynarodowa Szkoła Menedżerów
02-349 Warszawa
ul. Baśniowa 3
8. Międzynarodowa Szkoła Zarządzania
00-987 Warszawa
ul. Jagiellońska 59
9. Międzynarodowe Centrum Zarządzania
Uniwersytetu Warszawskiego
00-497 Warszawa
Nowy Świat 4
10. Stowarzyszenie Promocji Przedsiębiorczości
32-225 Rzeszów
ul. H. Sucharskiego 2
11. Szkoła Główna Handlowa
02-554 Warszawa
Al. Niepodległości 162
12. Toruńska Szkoła Zarządzania
87-100 Toruń
ul. Gagarina 13 A
13. Wielkopolska Szkoła Biznesu
61-895 Poznań
ul. Powstańców Wielkopolskich 16
14. Wyższa Szkoła Biznesu
National-Louis University
33-300 Nowy Sącz
ul. Zielona 27
15. Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania
35-225 Rzeszów
ul. H. Sucharskiego 2
16. Wyższa Szkoła Języków Obcych i Ekonomii
42-200 Częstochowa
ul. Pułaskiego 4/6
17. Wyższa Szkoła Zarządzania
02-672 Warszawa
ul. Domaniewska 37 A
18. Zachodniopomorska Szkoła Businessu
70-476 Szczecin
Al. Wojska Polskiego 63
19. Zakład Usług Konsultingowych ETOS -
Centrum Edukacji i Doradztwa Służby
Zdrowia
00-209 Warszawa
ul. Muranowska 1

Biuletyn Stowarzyszenia Edukacji Menedżerskiej FORUM
ADRES STOWARZYSZENIA: ul. Kubańska 4/32, 03-949 Warszawa, tel./fax (0-22) 617-31-59, fax (0-22) 672-56-31
Konto: PBK IX Oddział w Warszawie, 11101040-531881-2700-1-76

Dodatek do miesięcznika „Forum Akademickie”

WYDAWCA: AKADEMICKA OFICyna WYDAWNICZA, ul. Tomasz Zana 38 A, 20-601 LUBLIN 17
ADRES REDAKCJI: ul. Tomasz Zana 38 A, 20-601 LUBLIN 17, skr. poczt. 41, tel. (0-81) 524-02-55, fax (0-81) 525-91-51

Redaktor prowadzący: Andrzej Świć

Łamanie: Mariusz Kosiak

Druk: PETIT s.c.

Wydawanie Biuletynu zostało sfinansowane ze środków PHARE FIESTA II „Management box”